

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

Průvodce implementace multikulturní výchovy v MŠ

Text vznikl v rámci projektu „Multikulturní vzdělávání v Mateřské škole Semínko“
spolufinancovaného Evropskou unií
(registrační číslo: CZ.07.4.68/0.0/0.0/15_005/0000052),
který byl realizován v době od 1.9.2016 do 30.6.2018
Mateřskou školou Semínko, o.p.s..

Mateřská škola Semínko, o.p.s.

Kubatova 32/1, 102 00 Praha 10, IČO: 27095487

Úvod

Téma multikulturní výchovy dětí předškolního věku je v současné době mnohem aktuálnější téma, než kdykoliv předtím. Dnešní turbulentní doba, v které se k ekonomickému globalismu připojila i migrace obrovských mas lidí, jež jsou z různých důvodů nuceni opustit svou vlast a hledat nové domovy, klade nemalé požadavky na obyvatelstvo cílových destinací. Kromě zajištění základních lidských potřeb a bezpečí zde vystala otázka takzvané integrace těchto lidí do naší společnosti, s níž nutně souvisí začleňování jejich dětí do našeho školního systému. V této brožuře se budeme primárně věnovat integraci dětí předškolního věku do mateřských škol.

Na úvod je potřeba zmínit z jakých zemí primárně mívají cizinci do České republiky. Jedná se zejména o tyto země: Ukrajina, Vietnam, Čína, Arabské státy a Islámský svět, Indie. Velká diverzifikace těchto zemí, které se následně setkávají v evropských zemích, sebou nutně přináší mnohá úskalí v negativních souvislostech. Ale při vzájemné solidaritě a respektu je možné, aby tento proces, byl pozitivní a vzájemně obohacující.

Pozn. Označení „multikulturní výchova“ není zcela přesným výrazem. Správně by se mělo používat označení „interkulturní výchova“. Ale vzhledem ke všeobecně zažitému označení „multikultura“, jej pro větší přehlednost zachováme i zde.

Jazyková bariéra

V první řadě je potřeba si uvědomit, že děti přicházející do mateřské školy (dále jen MŠ) ze zcela jiného sociálně kulturního prostředí spadají do kategorie dětí se speciálními potřebami. Prvním a zcela zjevným znakem je absence znalosti našeho jazyka. Míra rozdílnosti jejich a našeho mateřského jazyka je různá. Od slovanských jazyků, které jsou ze své podstaty našemu jazyku nejbližší (slovenština, polština, ukrajinština, ruština atd.), až po jazyky zcela odlišné a zvukově nepodobné. Paradoxně blízkost či vzdálenost společných znaků mateřského a cílového jazyka není v přímé úměře. Tedy dítě rusky mluvící může mít větší problém, vzhledem k podobnosti obou jazyků, v osvojení si českého jazyka, než dítě s mateřským jazykem zcela odlišným od českého.

Problém neznalosti českého jazyka se povětšinou netýká pouze dětí, ale i jejich rodičů. Tento fakt přináší rizika v komunikaci mezi MŠ, rodiči a dětmi. S tímto problémem mohou pomoci různé organizace, které se zabývají tlumočnictvím a pomocí pro příležitosti migrantů (www.meta.cz). Nicméně je potřeba si uvědomit, že MŠ může být v této věci nápomocná, ale zajištění této pomoci není její povinností.

Při výuce cizojazyčných dětí je potřeba si uvědomit několik **klíčových bodů** s tím spojených.

- Velká unavitelnost daného dítěte
- Individuální přístup pedagogických i ostatních pracovníků MŠ
- Velká míra empatie a trpělivosti pedagogů

U dítěte předškolního věku je předpokladatelné, že ještě samo nemá ukončený proces osvojování si svého mateřského jazyka, což ovšem může být ve výsledku výhodou v procesu učení sekundárního jazyka. Zejména v počáteční fázi docházky cizojazyčného dítěte do MŠ se dá předpokládat velká míra unavitelnosti. Jedná se o zcela individuální aspekt, ale pro názornost můžeme použít vlastní zkušenost, kdy jsme na dovolené a musíme se dorozumívat cizím jazykem či nonverbálními prostředky. V tomto případě i dospělí jedinec pocítí větší únavu, než když komunikuje ve svém rodném jazyce. U dítěte je tento efekt násoben i samotným faktem, že vstup do MŠ je náročný i pro děti bez speciálních potřeb.

Pro co nejrychlejší a nejméně problematické osvojení druhého jazyka je potřeba hned od počátku mluvit na cizojazyčné dítě v cílovém jazyce a to zcela bezvýhradně. Pro urychlení celého procesu je dobré do něj zapojit i ostatní děti ve třídě. Jako nutné a potřebné se ukazuje seznámení celé třídy s nastalou situací. Ať už chceme, nebo nechceme, tak cizojazyčné dítě změní klima celé třídy ve všech aspektech. Tedy jak kladně tak i záporně. Ostatní děti musí pochopit, že jim cizojazyčný spolužák nerozumí a že je zapotřebí mnohem více používat nonverbální komunikaci. Zároveň je vhodné zapojit ostatní děti i do učení nových slov jejich neustálým opakováním. V heterogenních třídách je tento proces účinnější při zapojení předškoláků. Jako pomocné se osvědčují obrázkové kartičky, které v počátcích usnadňují vzájemnou komunikaci, neboť díky nim má možnost s námi ono dítě komunikovat a „říci“ nám co právě potřebuje. V podstatě se jedná o identický postup, jakým se učí i české děti osvojit si rodný jazyk od narození v rodině. Pouze probíhá v pozdějším věku a jiném prostředí. Nicméně zkušenosti říkají, že děti si navzájem velmi rády pomáhají a ani učení jazyka v prostředí třídy není v tomto výjimkou.

Prvním dobrým znakem správnosti postupu osvojení druhého jazyka je komunikace cizojazyčného dítěte s ostatními dětmi a pedagogy v jeho rodném jazyce. Tedy kdy dítě odpovídá nebo navazuje konverzaci ve svém jazyce a je mu odpovídáno v cílovém jazyce. Tento fakt znamená pokrok v odbourání strachu z cizího prostředí a ve snaze o navázání sociálního kontaktu.

Druhým dobrým znakem je užívání prvních slov cílového jazyka. Zejména to bývají zdvořilostní slova pozdravu a poděkování. V této fázi je nutná podpora v podobě chvály. A to pokaždé, když dítě užije nové slovo z cílového jazyka. Následují podstatná jména nejčastěji užívaných předmětů a hraček. V těsném závěsu jsou slovesa a později ostatní slovní druhy. V této fázi je potřeba stále chválit a opravovat případnou špatnou výslovnost. Ovšem postupem pozitivní motivace. Tedy zcela vynechat věty typu: „Vyslovuješ to špatně“ nebo „Kolikrát ti mám říkat, že se to vyslovuje...“, ale pouze dané slovo vyslovit správně, bez jakéhokoliv přidruženého komentáře. Dítě v krátkém časovém horizontu začne dané slovo vyslovovat správně a zcela přirozeně.

Jako velkým pomocným prvkem při procesu učení druhého jazyka je využití hudebních prostředků. Zejména tradičních lidových písní, které vychází z přirozenosti

českého jazyka, včetně důrazů na první dobu ve slově či rytmického cítění na jednotlivé slabiky. Pochopitelně se nedá očekávat, že cizojazyčné dítě se zapojí do zpívání písní stejně rychle jako česky mluvící děti, ale za pomoci technik jako jsou - hra na tělo či hra na Orffovi hudební nástroje, začne dítě vnímat rytmus českých slov zcela přirozeně. Tyto hudební aktivity napomáhají i socializaci dětí ve třídě, kdy cizojazyčné dítě je plynule zapojeno do procesu společných činností, čímž má prostor pro seberealizaci.

Již jsme se zmínili o nutnosti individuálního přístupu pedagogů k dítěti se speciálními potřebami, v tomto případě k cizojazyčnému dítěti. Krom výše zmíněných věcí, je vhodná asistence pedagoga během činností, které česky mluvící děti vykonávají sami. Jako příklad uvedeme oblékání, kde je prostor pro asistenci pedagoga s vhodným slovním doprovodem daných úkonů včetně názvů oděvů. Podobným příkladem může být osobní hygiena dítěte či stravování v MŠ. Nepochybně jsou tyto činnosti časově i energeticky náročné a ne ve všech mateřských školách proveditelné, ale pokud je to přeci jen trochu možné, tak odměna v podobě urychlení integrace cizojazyčného dítěte do kolektivu třídy, je vizitkou dobrého pedagoga.

Komunikace s rodiči

Jak již bylo uvedeno výše, tak pro komunikaci s rodiči je dobré spolupracovat se společnostmi, které se specializují na tlumočení. Nicméně pro dennodenní komunikaci je nejlepší nalézt společný komunikační jazyk. V našich podmínkách je to zejména angličtina, která je nejrozšířenějším druhým jazykem v naší zemi. V tomto kontextu je vítané, aby minimálně jeden z pedagogů a jeden z rodičů tímto jazykem mluvili. V nejlepším případě, aby dítě bylo umístěno do třídy, kde pedagog ovládá tento komunikační jazyk. Dále je nutné, aby vzájemná komunikace probíhala pravidelně právě s přihlédnutím ke specifikám výuky. Kromě běžné komunikace je důležité si hned na začátku vyjasnit očekávání rodičů a následně stanovit pedagogické cíle. Poté zvolit vhodný didaktický postup a konečně pravidelně činit hodnocení, které je nasnadě seznamovat s rodiči. Pochopitelně se dá očekávat, že jen malé procento pedagogů ze všech MŠ má dostatečné vzdělání pro didakticky přesnou výuku cizojazyčných dětí, ale minimálně postupy, které vycházejí v podstatě ze stejné výuky jako u českých dětí, jsou v silách každého pedagoga.

Integrace

Integrace neboli socializace cizojazyčného dítěte do třídní společnosti, je odvislá od mnoha vnitřních a vnějších aspektů.

Vnitřní aspekty:

- Osobnost dítěte a jeho temperament
- Pohlaví dítěte
- Somatotyp dítěte

Vnější aspekty:

- MŠ a její vybavenost
- Osobnost učitele
- Třídní kolektiv
- Sociálně kulturní prostředí cizojazyčného dítěte, ze kterého přichází
- Rodina
- Docházka do MŠ (Počet dní v týdnu. Půldenní, respektive celodenní docházka)

Toto jsou základní aspekty, které ovlivňují integrační proces cizojazyčného dítěte do třídy v MŠ. **Osobnost dítěte** je důležitým bodem, neb určuje otevřenost či naopak uzavřenost, která významně ovlivní tempo i případný úspěch, nebo neúspěch integrace. Pochopitelně dítě s povahou spíše exhibicionistickou má mnohem větší šanci na úspěšnou integraci, než dítě introvertní povahy. Nicméně je to jen jeden z aspektů.

Pohlaví dítěte je důležité v kontextu vývojové psychologie, kde je obecně známým faktem rychlejší vývoj u dívek, než u chlapců. Toto je potřeba vzít v potaz stran pedagoga.

Somatotyp dítěte je důležitý pro případnou míru únavy dítěte. V tomto kontextu se doporučuje pro cizojazyčné dítě z počátku půldenní docházka.

Vnější aspekt v podobě **vybavenosti MŠ** je důležitý z hlediska podnětů, které umožňují cizojazyčnému dítěti přirozený rozvoj ve všech aspektech včetně integrace. Díky vhodným podnětům mohou vznikat sociální vazby a vzájemné interakce mezi dětmi při volných hrách (stolní hry, stavebnice, prvky na zahradě MŠ apod.).

Osobnost učitele je pochopitelně klíčová pro výchovu a výuku všech dětí ve třídě, nicméně integrace cizojazyčného dítěte klade na pedagoga mnohem náročnější úkoly. Pedagog musí kromě stanovení individuálního vzdělávacího plánu cizojazyčného dítěte, být také připraven řešit možné konfliktní situace vznikající rozdílnými temperamenty, zvyky či návyky. Projev rasové nesnášenlivosti se u dětí předškolního věku vyskytuje minimálně, nicméně i na tyto situace musí být pedagog připraven adekvátně reagovat. Pedagog by měl být tím hlavním pojícím elementem, který pomáhá a dbá na celý sblížovací proces. Velice pozitivně se v tomto kontextu ukazuje příprava pedagoga v podobě zjištění reálií o zemi a kultuře, z níž dítě přichází a následnou interpretaci celé třídy. Tento moment může být jedním z klíčových bodů, neb dříve neznámé se stává známým, tedy bezpečným.

Třídní kolektiv můžeme vnímat jakožto sociální skupinu, kde jedinec je ovlivňován skupinou a skupina je ovlivňována jedincem. V tomto kontextu je přítomnost cizojazyčného dítěte zcela zásadním prvkem pro život takové skupiny. Je právě na osobě pedagoga, aby tuto zdánlivou nevýhodu transformoval ve výhodu pro obě strany tak, aby výsledkem byla jednotná skupina s prvky obou. Zde můžeme mluvit o kulturním obohacení a to jak směrem od cizojazyčného dítěte ke skupině, tak i opačně. S tímto bodem úzce souvisí i následující bod sociálně kulturního prostředí, ze kterého cizojazyčné dítě přichází.

Rodina a zejména její úzká spolupráce je jednou z nejzásadnějších aspektů integrace. Neboť vzájemná pozitivní spolupráce, v které dochází k reflexi výsledků integrace a přijímání vzájemných rad je klíčem k úspěchu. V tomto bodě sledujeme důležitost integrace celé rodiny do české společnosti. Jistě vzájemná pomoc v rámci své etnické skupiny je vítána, ale nesmí přejít v izolaci vůči hostitelské společnosti.

Hlavní úskalí

Integrace je velice zdlouhavý proces, který vyžaduje obrovskou míru solidarity a respektu u všech stranách, kterých se týká. Zde je několik hlavních bodů, na které si dát pozor při integraci cizojazyčných dětí do mateřské školy.

- *Předsudky a vžitá stereotypy vůči cizincům a menšinám*

Tento bod je myšlen zejména v rovině rodin hostující země, kde může docházet k přenosu negativních a ve valné většině nepravdivých informací ohledně menšin, na své děti, které mají ve třídě cizojazyčného spolužáka. Tento aspekt je velice nebezpečný a velmi těžko změnitelný. Pouze celospolečenská osvěta může pomoci k odbourání těchto předsudků, které nezdravě pokrývají celou společnost. Jistě se jedná o jeden z vypovídajících aspektů o úrovni a kultuře dané země.

- *Strach z neznámého*

Maslowova pyramida potřeb udává potřebu bezpečí na druhé místo hned po fyziologických potřebách. A právě strach z neznámého je úzce spjat s potřebou vlastní bezpečnosti, o kterou se lidé z cílových zemí obávají. Jistě notná dávka obezřetnosti je namístě, nicméně tato obava nesmí přejít ve strach, od kterého je to již jen krůček k nenávisti, potažmo rasizmu. Na tomto místě je potřeba opět zdůraznit nutnost celospolečenské osvěty a veřejné debaty, která by si měla určit za cíl vyvrácení a narovnání strach vzbuzujících informací. Dnes všeobecně vžitá jako „fake news“.

- *Absence morálních hodnot a zásad*

Pomineme-li, že optimismus je nedostatek informací a podíváme-li se na věc právě prizmatem optimismu, tak můžeme všeobecně konstatovat, že většinu

lidí ve společnosti reprezentují lidé slušní, před zákonem bezúhonní a morálně na výši. Nicméně určité nezanedbatelné procento populace tyto atributy z různých důvodů postrádá, nebo je potlačuje. Bohužel právě tato část spektra naší populace, je tou nejhlasilnější a také, a to je mnohem horší, nejradikálnější. Jistě i tito lidé mají své právo na svůj názor, ale nebezpečí nastává ve chvíli, kdy zbytek společnosti převezme jejich názory a styl prosazování těchto názorů, za své. Společnost se v ten moment dostává do bodu, který můžeme směle nazvat „horizontem událostí“. Tedy bodem, kdy společnost rezignuje na své, do té doby pevné zásady a hodnoty, a zcela přijme polarizaci světa na „my“ a „oni“. Kdy „my“ představuje absolutní dobro a „oni“ absolutní zlo. Toto černobílé vnímání světa dohnalo společnost ve dvacátém století k dvěma světovým válkám. A aniž bychom chtěli jakkoliv strašit či vyvolávat paniku, tak opakující se model radikalizace společnosti je prostě čistým faktem mnohokrát potvrzeným. Tento moment je skvěle popsán v různých knihách, z nichž jmenujme „Střet civilizací“ (Samuel P. Huntington) a také „Uspořádání světa“ (Henry Kissinger).

- Náboženské vyznání a náboženská svoboda

V české, převážně ateistické společnosti, je toto téma poněkud citlivé a mnoho lidí v něm vidí hlavní problém v integraci cizinců. Je zvláštní, že svoboda náboženského vyznání je i v české ústavě pevně zakotvená, ale praxe ukazuje, že ona svoboda je pouze na papíře. Tento bod úzce souvisí s předchozími body v mnoha aspektech. Apriori, již člověk věřící (bez ohledu na to v jakého boha věří) je vnímám jako někdo, kdo nedokáže čelit pravdě a kdo se utíká schovat pod roušku bezpečné ochrany Boha. Určitě tomuto faktu značnou, ne-li zásadní, měrou přispěla i čtyřicetiletá vláda jedné strany, kdy byly jakékoliv znaky religionizity člověka, přísně trestány a zakazovány. Zvenčí se k této situaci přidávají radikální a fundamentalistické snahy o ospravedlnění ohavností páchaných na občanech cílových zemí, pod hlavičkou jediného spravedlivého boha, který jim dává právo, takové činy beztrestně uskutečnit. Nicméně je potřeba si uvědomit, že podobných taktik bylo užíváno v minulosti mnohokrát a jen opětovná neznalost pomáhá šířit

tento nebezpečný mýtus i v dnešní době, která si říká – postmoderní. Již poněkolkáté se vracíme k bodu s názvem „osvěta“. A právě tento moment, je zdviženým ukazováčkem všem vzdělávacím systémům cílových zemí, aby plnily svou roli objektivních učitelů, kteří pomáhají měnit klima ve společnosti ze záporných hodnot do kladných.

Zkušenosti z MŠ Semínko

Naše školka není primárně zaměřena na vzdělávání cizinců, nicméně citlivě vnímáme změny, kterými současný svět prochází, a které se již dotýkají i naší české společnosti. A právě ve snaze se aktivně podílet na osvětě společnosti v aspektech vnímání příchozích cizinců, jsme uskutečnili tento projekt, který si kladl za cíl dovedení pedagogických pracovníků v integraci cizojazyčných dětí.

Spektrum těchto dětí je v naší MŠ velmi různorodé. Od dětí bilingvních, až po zcela cizojazyčné, které hovoří pouze svým rodným jazykem. Primárním krokem je vytvoření individuálního vzdělávacího plánu, každého jednotlivého dítěte tak, aby byly stanoveny reálné vzdělávací cíle za pomoci správných didaktických postupů. Vzhledem ke stále probíhajícímu procesu, nelze nyní u všech dětí zhodnotit úspěšnost či neúspěšnost. Nicméně většina jedinců vykazovala na konci jejich docházky značné pokroky zejména v jazykové rovině, bez zanedbání výuky v ostatních oblastech předškolního vzdělávání, tak jak určuje zákon 561Sb. z r. 2004.

Těžištěm našeho systému integrace cizojazyčných dětí, je spoluúčast, respektive zapojení celého třídního kolektivu, do tohoto procesu právě s důrazem na osvětu, kterou cílíme jak na děti samotné, tak i na jejich rodiče, kteří vnímají nejen heterogenní formu našich tříd, ale i jejich kulturní rozmanitost. Objektivně lze hodnotit, že jakýkoliv projev rasizmu, či xenofobie nikdo z našich pracovníků nezaznamenal a veškeré případné neshody byly výhradně v rovině standardních situací, které jsou řešeny v běžném dennodenním školním provozu.

Praktické zkušenosti se začleňováním dětí s odlišným mateřským jazykem (OMJ)

Jednou z námi otestovaných a účinných metod pro lepší integraci dětí s OMJ je takzvaná Persona Dolls. Při této metodě se užívá ručně vyrobená „panenka“, kterou přinese vyškolený pedagog do mateřské školy, jakožto nově příchozí dítě s OMJ, které komunikuje prostřednictvím pedagoga s dětmi. Tato metoda uvolňuje v dětech s OMJ strach z komunikace s dospělým. Z reálné praxe můžeme potvrdit, že děti s OMJ se při užití Persona Dolls, byly schopny se rozprávět ve svém rodném jazyce. Čímž uvolnili počáteční jazykovou bariéru a ostych.

Další prověřenou metodou z naší praxe je muzikoterapie. Děti s OMJ při ní přirozeně ztrácí zábrany, ostych a strach z cizojazyčného prostředí, kterému nerozumí. Takové děti se spontánně zapojily do společné hudební aktivity a proces jejich socializace do třídní skupiny to výrazně uspíšilo a usnadnilo. Krom tohoto faktu, děti s OMJ vnímají při muzikoterapii rytmiku, metrum a zvukomalbu cílového jazyka.

Jakožto příbuznou metodu k muzikoterapii jsme úspěšně vyzkoušeli i hudebně pohybové aktivity, při kterých děti s OMJ mohly zcela otevřeně vyjádřit své momentální emoce či náladu. Tato metoda je naším oblíbeným postupem, zejména při počátečních pokusech o navázání komunikace s dítětem s OMJ.

Dále se nám osvědčila metoda práce s hlínou, coby nonverbální komunikační prostředek, kdy dítě s OMJ bylo schopno vyjádřit například svá přání. S tímto úzce souvisí i kreslení obrázků s podobným výsledkem jako u práce s hlínou.

Skvělým pomocníkem v procesu integrace se ukázala metoda, která zprvu byla přijímána spíše pasivně stran dětí s OMJ, ale s přibývajícím časem a s přibývajícimi pokusy, se ukázala jako jednou z klíčových. Jedná se o metodu pohádky, potažmo divadla. Zejména pak loutkového divadla. Děti s OMJ v počáteční fázi implementace této metody nejevily přílišný zájem. Patrně i vzhledem ke složitosti hraných her (pohádek). Nicméně s repetováním některých pohádek a jejich dramatickým akcentem, rostl u dětí zájem, který v pozdější fázi přešel v aktivní spoluúčast s doslovnou reprodukcí slov a slovních spojení cílového jazyka. Děti následně byly schopny využít znalosti těchto slov i v běžném dennodenním provozu.

Nicméně zde je potřeba uvést jeden z hlavních faktů, které jsme z dosavadní praxe integrace dětí s OMJ získali. Všechny výše zmíněné metody měly jistě svůj podíl na úspěchu integrace, ale byly také „pouze“ doplňkovými metodami. Jako hlavním a stěžejním faktorem musíme konstatovat zejména otevřenost, přátelskost a pomoc celého třídního kolektivu. Bezmezná trpělivost dětí neustále opakovat slova, která jsou pro dítě s OMJ nová, plus názorné ukázky a porozumění, vedli k největšímu a nejznatelnějšímu progresu v celém procesu komunikace v cílovém jazyce i v jeho porozumění. Tento každodenní vliv spolužáků a učitelů na děti s OMJ je nenahraditelný a ve svém konečném důsledku i velmi pozitivní pro obě strany.

Německo

V rámci projektu se uskutečnila několika denní exkurze do mateřských škol působících v německém městě Norimberku, kde zkušenosti s integrací cizinců jsou v mnohém napřed a lze se od nich naučit mnohému novému a případně se vyvarovat možným rizikům. Navzdory rozdílnosti všech navštívených MŠ, lze učinit jeden podstatný závěr a to skutečnost, že děti si rozumí napříč národnostmi, jazyky či náboženskými vyznáními. Tedy, že žádný z těchto aspektů nepředstavuje překážku ve vzájemné komunikaci dětí mezi sebou. Toto vše probíhá za minimální účasti pedagogických pracovníků a podstatná část tohoto procesu se děje čistě na úrovni dětské interakce. Nicméně je potřeba upozornit na fakt, že se nejedná o žádný samospád, ale o didaktický záměr, který pracuje se skutečností, že každý člověk je přirozeně sociabilní bez ohledu na výše zmíněné aspekty, které dospělá populace považuje za problematické. Na tomto místě je správné říci, že proces integrace cizojazyčných dětí v Německu neprobíhá pouze ve školských zařízeních, ale jedná se o proces celospolečenský na všech úrovních, včetně začleňování celých rodin do německé společnosti. Dalším faktem je, že značná část nově příchozích imigrantů přichází za svými rodinami, které v Německu již působí a jsou již plně či z větší části integrováni do společnosti. V takovém případě je celý proces jednodušší a rychlejší právě díky několika úrovňovému vlivu působení.

Závěr

Proces integrace cizojazyčných dětí je pouze jednou z mnoha oblastí k přijetí cizinců do naší společnosti. Nicméně se čím dál více ukazuje, že tento bod by měl patřit k prioritním v každé zemi, která čelí této výzvě. Ano, výzva je to správné slovo, které není ani čistě negativní ani čistě pozitivní. Je to slovo, které je společné pro obě strany, které se snaží splynout v jeden celek. Je zapotřebí v lidech oživit lidskost, kterou dnešní ekonomicky výkonná doba v lidech naprosto potlačila. Naštěstí my učitelé v mateřských školách vidíme, že toto není nevratné. Nýbrž že lidé jsou v základu stejní jako kdykoliv v minulosti. Jen je potřeba vychovávat jedince s vlastním zdravým úsudkem a názorem. Jedince, který bude celoživotně cítit potřebu se sebevzdělávat a hledat pravdu, která se rozhodně neukrývá v „headlinech“ bulvárních novin a časopisů. Ale budou hledat skutečnou pravdu, která je ukrytá v historických reáliích a v pozitivním myšlení. Pravdu, na kterou mají právo obě strany a tu pravdu, která není zkreslená pro potřeby mocných a vlivných tohoto světa. Začněme od začátku, začněme u nejmenších dětí, které mají veškeré předpoklady být na tomto poli úspěšné. Jedině taková generace dokáže vychovat další stejně svobodnou generaci. Ano, je to běh na dlouhou trať, oproti které se maratonský běh zdá být sprintem. Ale stojí to určitě za to. Nemůžeme znát všechny světové jazyky a všechna národnostní specifika každého národa, ale můžeme se usmát, můžeme natáhnout pomocnou ruku a můžeme pomoci lidem se opět respektovat a žít ve vzájemné úctě a porozumění.